

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

11 december 2008

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING, WETENSCHAP EN INNOVATIE

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Hans Schoofs tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over de sensibiliseringscampagne van Klasse rond pesten en cyberpesten	1
Vraag om uitleg van de heer Piet De Bruyn tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over het bespreekbaar maken van genderdiversiteit binnen het onderwijs	4
Vraag om uitleg van mevrouw Sabine Poleyn tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over de onbedoelde effecten van de lerarenopleiding	6

Waarnemend voorzitter: de heer Piet De Bruyn

Vraag om uitleg van de heer Hans Schoofs tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over de sensibiliseringscampagne van Klasse rond pesten en cyberpesten

De voorzitter: De heer Schoofs heeft het woord.

– *De heer Robert Voorhamme treedt als waarnemend voorzitter op.*

De heer Hans Schoofs: Het onderwijsblad Klasse kondigt een grootscheepse sensibiliseringscampagne omtrent pesten op school aan. Aangezien het probleem nog te gemakkelijk wordt onderschat, is deze inspanning zeker op haar plaats. Drie tot acht percent van de kinderen zou worden gepest. Een recente Amerikaanse studie zou via hersenonderzoek hebben geconstateerd dat intensief en langdurig pestgedrag hetzelfde psychische effect heeft als oorlogsgeweld of seksueel misbruik.

Uit het vorige jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat blijkt dat er nog steeds klachten zijn over onoordeelkundig optreden van scholen, over het minimaliseren van het probleem en het leggen van de verantwoordelijkheid bij de gepeste leerling. Meestal verlaat de gepeste leerling uiteindelijk de school, wat zeker niet de beste oplossing is. In het jaar 2006-2007 pleegde één leerling zelfs zelfmoord omwille van pestgedrag.

In het jaarverslag wordt ook verwezen naar het cyberpesten. Via onlinegames, maar evenzeer via msn, sms en e-mail wordt het pestgedrag buiten de schoolmuren gewoon voortgezet. Vaak beschouwen scholen dit niet als hun probleem, want het gebeurt buiten de uren en buiten de muren. Dit is dan weer in tegenspraak met de aanpak van drugsfeiten, die vaak wel worden bestraft en een algemene aanpak kennen.

Er wordt aangedrongen op een omvattende aanpak op school, op alle echelons, met leerkrachten, leerlingen, ouders en leerlingenbegeleiders. Dit is een logische eerste stap. Maar het probleem doet zich zeker niet alleen op school voor. De aanpak moet meer integraal worden.

Aangezien duidelijk is dat detectie een ernstig probleem blijft en dat de gevolgen zeer groot kunnen zijn als er niet tijdig wordt ingegrepen, zijn extra inspanningen nodig.

Mijnheer de minister, moeten er niet meer middelen worden ingezet om dit probleem aan te pakken? Is er

geen nood aan doorgedreven onderzoek naar concrete oplossingen voor pesten en cyberpesten?

In hoeverre zijn de belangrijkste sleutel- en vertrouwenspersonen bij de jongeren vertrouwd met het fenomeen en met concrete goede praktijken? Het betreft in deze niet enkel leerkrachten, maar ook onder meer begeleiders binnen jeugd- of sportbewegingen.

Moet er geen overleg met andere bevoegde ministers worden gestart om het probleem ook buiten de schoolmuren aan te pakken? Is er geen nood aan een antipestplan, naar analogie met het Vlaams Actieplan Suïcidepreventie?

De voorzitter: Mevrouw Poleyn heeft het woord.

Mevrouw Sabine Poleyn: Ik wil graag verwijzen naar een rapport van het – toen nog – viWTA (Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek) van een tweetal jaar geleden over cyberpesten dat in opdracht van ons werd gemaakt en geleid heeft tot een hoorzitting, zowel in deze commissie als in de commissie voor Cultuur. Daar is geen motie of resolutie op gevolgd, maar misschien hebt u wel aanbevelingen overgenomen. Zo ja, wat houden die in?

De voorzitter: De heer De Cock heeft het woord.

De heer Dirk De Cock: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, dit is een zeer belangrijk onderwerp. Ik heb eveneens vernomen dat pesten nu steeds meer digitaal gebeurt. We hebben daar al heel wat rond gewerkt.

Misschien moeten we tot enige besluitvorming komen met een resolutie bijvoorbeeld. Dit is een maatschappelijk probleem. Ouders hebben niet altijd een accuraat antwoord. Ze werden minder met die outillage geconfronteerd en zijn er minder mee vertrouwd. Dit moet onze aandacht wegdragen.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

De heer Piet De Bruyn: Deze bekommernis is terecht en begrijpelijk. We kennen allemaal pijnlijke voorbeelden van faliekant cyberpestgedrag. De heer Schoofs verwees zelfs naar een suïcide. Dat is natuurlijk een complexe zaak, maar de uitlokkende factor was pestgedrag.

Aan de andere kant bestaan er reeds veel initiatieven in het onderwijs. Dat weet ik uit ervaring. Soms zijn ze kleinschalig, soms zeer goed geïntegreerd in verscheidene scholen, soms grootschalig. Met veel goede bedoelingen komt men al een eind ver. Ze zijn niet altijd

even doeltreffend omdat ze soms geïsoleerd worden aangeboden.

In dat opzicht denk ik dat een aantal richtlijnen of handvatten voor scholen, groepen of organisaties die daaromtrent willen werken, zeer aangewezen zijn. Ik hoor de algemene bekommernis bij de collega's. Het idee, zoals de heer De Cock suggereert, om daar via een resolutie aandacht voor te vragen, ben ik zeker genegen.

De voorzitter: Minister Vandenbroucke heeft het woord.

Minister Frank Vandenbroucke: De sensibiliseringscampagne van Klasse, waar de vraag sterk naar verwees, is maar een van de vele middelen die worden ingezet om pesten op scholen tegen te gaan. Er zijn verschillende maatregelen om directies en leerkrachten aan te moedigen werk te maken van een warm schoolklimaat. In eerder gestelde vragen over pesten ging ik daar al uitvoerig op in.

Ik som ze nog even puntsgewijs op: heel wat organisaties zoals Mikpunt, Pax Christi, Jeugd & Vrede, centra voor geestelijke gezondheidszorg en centra voor algemeen welzijnswerk, maar ook provinciale diensten, bijvoorbeeld het Provinciaal Educatief Centrum van Vlaams-Brabant, ondersteunen de scholen met het geven van vorming, het opzetten van projecten, het uitlenen van didactisch materiaal en het kiezen van een meest geschikte strategie. Een voorbeeld van een strategie die men aanbeveelt is de no-blamemethode of het werken met vertrouwensleerlingen.

Een ander initiatief komt van Het Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten. Het netwerk verzamelt goede praktijkvoorbeelden en sensibiliseert de scholen om pesten een halt toe te roepen. Jaarlijks reikt het netwerk de Pesten-kan-niet-prijs uit. Dat initiatief draag ik een warm hart toe en het wordt ook jaarlijks ondersteund.

Er is tevens het Steunpunt Ongewenst gedrag op school van de vzw Limits, dat wordt gesubsidieerd voor het behandelen van meldingen en klachten van pesten. Samen met de vzw Limits werkte het Ministerie van Onderwijs en Vorming aan een beleidsplan met de bedoeling om de scholen te ondersteunen bij de toepassing van de federale wet van 11 juni 2002 over welzijn op het werk. Het beleidsplan bevat zowel een preventieplan als een interventieplan voor zowel leerlingen als schoolpersoneel. Het plan werd aan iedere school bezorgd en zal tegen het einde van het schooljaar 2008-2009 geactualiseerd worden.

Tot voor kort stond ik ook detacheringen toe aan het Project Verbondenheid van de K.U.Leuven. De medewerkers van het Project Verbondenheid zorgden voor de vertaling van de VISTA-modules (Violence In Schools Training Action). Het is een pakket dat werd uitgeschreven door een internationale onderzoeksgroep. Het uitgangspunt van dat pakket is de 'whole school approach', een omvattende,

integrale benadering van geweld op school, met een sterke klemtoon op preventie. De vertaling van de VISTA-modules is er al, maar ze wordt nu ook verwerkt in een publicatie die in het voorjaar op de conferentiedag voor pesten op school zal worden voorgesteld. De publicatie zal via de website van het Ministerie van Onderwijs aan alle scholen ter beschikking worden gesteld.

In oktober 2007 is er uitvoerig campagne gevoerd over cyberpesten. Scholen kregen een informatiebrochure en cd-rom over veilig ICT-gebruik. Met dat initiatief wou ik scholen ondersteunen in hun opdracht om leerlingen veilig met ICT te leren omgaan. Gekoppeld aan de campagne werd aan leraren ook de mogelijkheid geboden om nascholing over veilig ICT-gebruik te volgen.

Naast de daadwerkelijke ondersteuning van de scholen werd er ook werk gemaakt van wijzigingen in de lerarenopleiding zodat leerkrachten basiscompetenties verwerven rond bijvoorbeeld het omgaan met storend gedrag in de klas, het omgaan met kinderen in sociaalemotionele probleemsituaties en met kinderen met gedragsmoeilikheden. Verder zijn er nog de vakoverschrijdende eindtermen sociale vaardigheden, gezondheidseducatie en opvoeden tot burgerzin. Die zeggen dat de kinderen en jongeren moeten leren omgaan met geweld en dat ze sociaal vaardig moeten worden om geweld te voorkomen.

Er is ook de databank 'Beter omgaan met verdriet en angst bij kinderen' te vinden op <http://www.ond.vlaanderen.be/weerbaar/>. Via deze databank wordt aan leerkrachten, ouders, CLB-medewerkers, zorgcoördinatoren en alle teamleden op school materiaal, methodieken en achtergrondinformatie aangeboden om kinderen en jongeren te leren omgaan met gevoelens van verdriet, angst en onmacht, gevoelens van te grote afhankelijkheid bij verliefdheid en liefde, geweld, seksuele intimidatie, ongewenste intimiteiten, machtsmisbruik, groepsdruk en partnerdruk enzovoort.

Het Ministerie van Onderwijs en Vorming is partner in het internationale OESO-project International Network on School Bullying and Violence. De bijeenkomsten van dat internationaal netwerk vormen een platform voor ervaringsuitwisseling en de deelnemende landen leren er van elkaar welke programma's en welke methodes wel en niet effectief zijn.

U merkt dat het lijstje van maatregelen die worden genomen om pesten en daaraan verbonden fenomenen tegen te gaan, lang wordt. U merkt ook dat op allerlei manieren op regelmatige tijdstippen aandacht aan het onderwerp wordt besteed. Deze maatregelen zijn niet altijd zichtbaar voor het grote publiek en worden in de pers ook niet altijd beschreven. Ik vind in ieder geval dat het nodig is om pesten uit het onderwijs te bannen. Dat vraagt om mentaliteitswijzigingen. Mentaliteitswijzigingen komen echter maar tot stand als er voortdurend en vanuit verschillende

hoeken blijvend impulsen worden gegeven om te werken aan veilige en warme scholen, waar kinderen en leerkrachten graag vertoeven en optimale kansen krijgen om zich te ontplooien.

U vraagt of er geen nood is aan doorgedreven onderzoek naar concrete oplossingen voor pesten en cyberpesten? Ik betwijfel of onderzoek naar concrete oplossingen de meerwaarde zou opleveren. Er is al heel wat expertise voorhanden, het eerste deel van mijn antwoord handelde daarover. Er bestaan al heel wat programma's en methodes. Scholen kunnen zelf kiezen welk programma en welke methode zij verkiezen, rekening houdend met hun noden en behoeften.

Wellicht hebben de scholen meer aan het uitwisselen van goedepraktijkvoorbeelden. Dat is iets wat onder meer jaarlijks terugkomt in de Week tegen pesten, een initiatief van het Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten.

Ik heb geen zicht op de vraag in hoeverre begeleiders binnen jeugd- en sportbewegingen vertrouwd zijn met het fenomeen van pesten en met concrete goede praktijken. Die vraag wordt beter voorgelegd aan mijn collega-minister Anciaux, bevoegd voor de jeugd en de sport.

Ik heb geen zicht op de problemen van pesten buiten de schoolmuren. Als men zou starten met overleg daarover, sta ik daar alleszins voor open. In het kader van het Vlaamse actieplan suïcidepreventie is er trouwens al overleg gestart met de Vlaamse minister bevoegd voor de volksgezondheid. We willen scholen vooral ondersteunen in het voeren van een geestelijk gezondheidsbeleid. Het tegengaan van pesten vormt daar een onderdeel van.

Collega's, ik ben tevreden dat u erkent dat het om een belangrijke problematiek gaat. Het is niet iets waar we licht over mogen gaan. Het is evenmin iets wat je regelt met alleen maar decreten en besluiten. Er is wel vooruitgang doordat we alle genoemde zaken nu inzetten, maar we zijn zeker nog niet waar we moeten zijn.

De voorzitter: De heer Schoofs heeft het woord.

De heer Hans Schoofs: Mijnheer de minister, ik dank u voor uw uitvoerige antwoord. U geeft aan dat er heel wat in de 'pipeline' zit en dat er hard wordt gewerkt aan de sensibilisering.

Ik heb duidelijk gesteld dat het probleem een integrale aanpak vereist, en voel me daarin bijgetreden door de andere collega's. Ik zal deze vraag ook stellen aan de minister van Jeugd en Sport, Anciaux, zoals u zelf voorstelde. Maar er kan mijns inziens ook binnen de regering een initiatief worden genomen om bilaterale gesprekken op te starten.

Ook binnen Onderwijs kan er nog meer initiatief worden genomen. Het is momenteel bijvoorbeeld onmogelijk

om CLB-gegevens in te kijken vanuit het deeltijds kunstonderwijs. Ook dat is iets wat in dit kader eens bekeken moet worden. Een leerling in het deeltijds kunstonderwijs heeft bijvoorbeeld een aantal problematieken die men niet onmiddellijk kan detecteren en thuisbrengen. Mits toestemming van de ouders zou dat eventueel moeten kunnen. Op dit moment is dat niet mogelijk, zelfs niet met toestemming van de ouders. Dat is maar een illustratie van een kwestie die zeker ook binnen Onderwijs moet worden aangepakt.

Dit is inderdaad een nieuw verschijnsel, mijnheer de minister. De digitale wereld draagt ertoe bij dat dit probleem uitdeint tot ver buiten de schoolmuren. Er is helaas al sprake van overbevraging vanuit Onderwijs en er bestaat inderdaad een groot verwachtingspatroon ten aanzien van Onderwijs, maar we mogen niet blind zijn voor dergelijke verschijnselen.

De voorzitter: Mevrouw Poleyn heeft het woord.

Mevrouw Sabine Poleyn: Mijnheer de minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik wil van de gelegenheid gebruik maken om te verwijzen naar het recente rapport van het Vlaams Vredesinstituut en het onderzoek naar vredesopvoeding dat in opdracht van het Vlaams Vredesinstituut is gevoerd. Dat gaat immers over deze materie. De titel van het rapport luidt: 'Over kleine en grote vrede'. In dit geval gaat het dus over de kleine vrede, of het gebrek eraan.

Een van de aanbevelingen in het rapport is het opzetten van een portaalsite rond vredesopvoeding. Er bestaat al zo'n portaalsite, maar die wordt niet meer geactualiseerd. Pesten is één aspect daarvan, maar het omgaan met angst en verdriet, waar u ook naar verwees, is veel breder. Het zou niet slecht zijn om al die zaken met één portaalsite te overkoepelen, zodat de drempel voor leerkrachten, trainers en monitoren om interessant materiaal te vinden, zo laag mogelijk wordt.

Een andere vaststelling uit het onderzoek was dat een en ander te maken heeft met een cultuur op school. Daar kunnen we als overheid niet veel aan doen, maar dat is uiteindelijk wel het belangrijkste element. Een cultuur van vrede gaat samen met participatie op school en het gevoel dat je jezelf kunt zijn. Het stimuleert de vrijheid van initiatief als leerkrachten zich goed voelen en zo weinig mogelijk met papierwerk bezig moeten zijn. Op die manier kunnen ze zich optimaal bezighouden met de school en de leerlingen, en dus met de kleine vrede.

Ik verwijs tot slot nog even naar het belang van media-opvoeding. Jongeren plaatsen veel te gemakkelijk hun privégegevens of allerlei intieme zaken op het internet, waardoor ze zich kwetsbaar opstellen. Dat is geen oorzaak van het pesten, maar als ze op dat vlak wat

weerbaarder kunnen worden opgevoed, kan dat al een drempel opwerpen tegen het pestgedrag. Het rapport 'Kunst- en Cultuureducatie in Vlaanderen' bevat op dat vlak een aantal aanzetten die we de komende jaren zullen moeten uitwerken.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Piet De Bruyn tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over het bespreekbaar maken van genderdiversiteit binnen het onderwijs

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

De heer Piet De Bruyn: Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, op 7 november heb ik in Leuven deelgenomen aan een bijzonder leerrijke studiedag met als thema 'Gender in de blender'. De studiedag werd georganiseerd door de holebifederatie, in samenwerking met de provincie Vlaams-Brabant. De opkomst was ronduit indrukwekkend. En uiteraard ontbraken ook die middenveldorganisaties niet die zich specifiek en/of exclusief bezighouden met de genderthematiek. Ook de Vlaamse overheid was, zeer tot mijn tevredenheid, als partner betrokken bij de organisatie van de studiedag, onder meer via Gelijke Kansen Vlaanderen en Onderwijs Vlaanderen.

Het doel van de studiedag was genderdiversiteit bespreekbaar te maken binnen het onderwijs, waarbij gender staat voor de sociale, culturele en psychische invulling van het man of vrouw zijn. Dat is allesbehalve een eenvoudig thema.

Op de studiedag was er ruimte voor informatieverstrekking, gesprekken en discussie. De sereniteit waarmee alle betrokkenen het thema behandelden, maakte meteen duidelijk dat het hier hoegenaamd niet gaat om het zoeken naar sensatie of bewust choqueren, integendeel. De verschillende openhartige getuigenissen van jongeren, leerkrachten en ouders maakten bovendien duidelijk dat de groep van jongeren die worstelen met hun genderidentiteit en -rol veel groter is dan we vermoeden.

Gelukkig kunnen we niet stellen dat het zoeken naar de eigen genderidentiteit steeds gepaard gaat met negatieve ervaringen en onbegrip. We moeten ons er dan ook voor hoeden om van de thematiek een problematiek te maken. Maar we mogen onze ogen niet sluiten voor het feit dat genderdiversiteit een realiteit is die niet altijd erkend en gedoogd wordt. Jongeren hebben daarbij wellicht nog

meer dan volwassenen de neiging om wat afwijkt van de norm, af te wijzen of minstens op afstand te houden.

– *De heer Dirk De Cock treedt als waarnemend voorzitter op.*

Jongeren die afwijken van de gendernormen, hebben meer dan gemiddeld te maken met negatieve terugkoppeling, uitsluiting en pesterijen. De heer Schoofs gaf nog aan wat het resultaat kan zijn van volgehouden pesterijen. Genderdiversiteit zichtbaar maken en rigide en stereotiepe gendernormen nuanceren, kan jongeren helpen die worstelen met hun genderidentiteit.

We moeten ervoor oppassen om het onderwijs exclusief die taak te geven. We moeten rekening houden met de vele andere verwachtingen die we als maatschappij hebben van het onderwijs. Toch lijkt voor het doorbreken van al te stereotiepe beelden in verband met gender en het bespreekbaar maken van deze thematiek, een belangrijke rol weggelegd voor het onderwijs.

Jongeren kunnen op verrassend jonge leeftijd worstelen met hun genderbeleving en de puberteit is sowieso een belangrijke fase voor identiteitsontwikkeling. Vandaar dat we naar het onderwijs kijken omdat een groot deel van de ontwikkeling tot jongvolwassene zich in die fase afspeelt. Daarom is het onderwijs een belangrijk instrument om positieve aandacht te vragen voor de realiteit van genderdiversiteit.

Mijnheer de minister, erkent u de belangrijke rol die het onderwijs kan spelen bij het verstrekken van correcte informatie met betrekking tot genderdiversiteit? Welke mogelijkheden ziet u om scholen te sensibiliseren over deze thematiek? Nam u al initiatieven of plant u er nog? Acht u het raadzaam om in de lerarenopleiding aandacht te vragen voorgenderdiversiteit? Wat kunt u daarvoor doen?

De voorzitter: Minister Vandenbroucke heeft het woord.

Minister Frank Vandenbroucke: Mijnheer De Bruyn, er is zeker een rol voor het onderwijs weggelegd om genderdiversiteit zichtbaar te maken en – u noemt het terecht in één adem – rigide en stereotiepe gendernormen te nuanceren. Terecht stelt u dat jongeren die afwijken van de maatschappelijke normen voor gender, meer te maken hebben met uitsluiting, negatieve reacties en pesterijen. Dat kunnen we niet tolereren.

Het onderwijs kan en moet hierop inspelen. Dat kan in de eerste plaats door aandacht aan deze thematiek te geven in het curriculum van scholen. De huidige vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn emancipatorisch bedoeld en er algemeen op gericht de leerlingen een open en respectvolle houding bij te brengen tegenover verschillende vormen van diversiteit. Er

zijn weliswaar geen aparte eindtermen rond seksuele identiteit en gender, maar het thema komt aan bod binnen het thema relaties en seksualiteit. Vandaag bieden de vakoverschrijdende eindtermen doorheen het secundair onderwijs alle ruimte om het over rolpatronen, verschillen, seksuele identiteit en dergelijke te hebben.

– *De heer Robert Voorhamme treedt als waarnemend voorzitter op.*

Hoewel leerkrachten dagelijks over opvoeding en identiteitsontwikkeling bij jongeren reflecteren, ervaren ze dat het minder evident is om het thema met de leerlingen in de lessen op te nemen. Het op school met jongeren hebben over genderidentiteit en over de verschillende posities die mensen innemen op het genderspectrum is nog minder vanzelfsprekend. Het is in dat opzicht belangrijk om handelingsdrempels te verlagen en leerkrachten heel praktisch, aantrekkelijk en degelijk materiaal aan te reiken.

Vandaar dat ik besliste de educatieve map 'Gender in de Blender' met dvd, een initiatief van de provincie Vlaams-Brabant, te verspreiden naar alle secundaire scholen en centra voor leerlingenbegeleiding. De map bevat concrete methodieken met uitgewerkt materiaal om in de klas aan de slag te gaan. Een verwijzing naar de eindtermen geeft aansluiting met de leerstof. Het culturele aspect van genderdiversiteit en -identiteit komt aan bod, met oog voor een multiculturele context. De thematiek wordt door de makers integraal benaderd, waarbij ze vier dimensies meenemen: het biologische geslacht, de culturele normering of de rolpatronen, de seksuele geaardheid en de genderidentiteit. Naast de map wijzen we de CLB-teams en de leerkrachten ook op de website die werd ontwikkeld: www.genderindeblender.be. Jongeren met vragen worden daar geleid naar specifieke informatie, eventuele hulpverlening en contact met lotgenoten of anderen.

Een tweede recent initiatief dat hier vermelding verdient is het Gen-BaSec-project dat de Dienst Beroepsopleiding heeft gerealiseerd. Het project biedt een aantal handvatten voor een zogenaamde 'gendercoach' of een 'genderteam' op school. Het omvat een spelmethodiek, waarmee het thema op een aangename manier op school bespreekbaar gemaakt kan worden. Daarnaast is er een handboek voor gendercoaching op school met daarin achtergrondinformatie voor wie zich in de thematiek wil verdiepen, allerlei tips voor wie ermee aan de slag wil, een overzicht van de bestaande en uitgewerkte genderprojecten, een toelichting bij die eindtermen en ontwikkelingsdoelen alsook die basiscompetenties die gendergerelateerd zijn.

Verder leidt het project leerkrachten en directies naar interessante literatuur, websites, een databank en filmpjes ter zake. De beeldvormingstips die het project meegeeft, hebben bijvoorbeeld ook de belangstelling gewekt van de educatieve uitgeverijen. Zij willen eveneens inspanningen leveren om in hun educatief materiaal een diverse

beeldvorming te realiseren, wat ook meer recht zal doen aan de diversiteit onder leerlingen en ouders en in de samenleving.

De derde vraag betrof de lerarenopleiding. Genderdiversiteit is zeer zeker een thema dat aandacht verdient in de lerarenopleidingen, in het licht van het beroepsprofiel van de leraar. Zoals u weet, omvat dat de kennis, vaardigheden, beroepshoudingen en houdingen in het algemeen, geclusterd in tien typefuncties, waarover elke leraar beschikt om zijn of haar opdracht naar behoren te kunnen uitvoeren. Daarop stoelen immers ook de basiscompetenties waarover een afgestudeerde van de lerarenopleiding moet beschikken om als beginnend leraar volwaardig te fungeren. Daarin wordt "gebruik gemaakt van diversiteit, waaronder de sociale, culturele en talige diversiteit binnen de groep." Het leerproces wordt gekenmerkt door: differentiëren, heterogeniteit erkennen, emancipatie bevorderen en respectvol en empathisch optreden.

De beide voornoemde projecten kregen al heel wat aandacht in de reguliere geschreven en audiovisuele media en via de eigen onderwijskanalen van het Agentschap voor Onderwijscommunicatie van het Ministerie voor Onderwijs en Vorming. Naar aanleiding van de respectieve studiedagen waarop beide erg actuele projecten werden voorgesteld, werd ook gericht gecommuniceerd aan alle categorieën van onderwijspersoneel, lerarenopleiders inclusief. Het Gen-BaSecmateriaal werd immers, zoals de naam al aangeeft, ontwikkeld met scholen uit het basis- en secundair onderwijs voor ogen, maar het is perfect inzetbaar bij de lerarenopleidingen. Diverse lerarenopleidingen nodigden het projectteam al uit voor lezingen en workshops waarop de instrumenten werden voorgesteld aan lectoren en studenten. Zowel de producten van Gen-BaSec als die van het project 'Gender in de Blender' zijn online beschikbaar gemaakt of op eenvoudige aanvraag te verkrijgen via de cel Publicaties van het Agentschap voor Onderwijscommunicatie van ons departement.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

De heer Piet De Bruyn: Mijnheer de minister, ik dank u heel oprecht voor de ondersteuning die u via uw beleid geeft aan deze initiatieven. Ik ben er immers absoluut van overtuigd dat die onwetendheid, die nog bijzonder groot is, een extra inspanning vergt. Het verspreiden van de educatieve map 'Gender in de blender' en andere initiatieven met het materiaal van Gen-BaSec zijn zeer waardevolle initiatieven, die onze steun verdienen.

Het valt nu te hopen dat de scholen zelf ook een positieve attitude ontwikkelen. We weten immers allemaal dat heel wat waardevol materiaal vaak niet verder dan de brievenbus van de school geraakt, maar daar houd ik u zeker niet persoonlijk voor verantwoordelijk. Er

worden echter ook andere kanalen ingeschakeld. Er wordt een website ontwikkeld. Er worden studiedagen georganiseerd. Er is de aanwezigheid op studiedagen. Natuurlijk wordt de individuele leerkracht hiermee ook rechtstreeks bereikt, en zeker die leerkracht die gevoelig is voor het onderwerp. Ik ben zeer tevreden met uw antwoord en hoop dan ook op positieve effecten de volgende jaren.

De voorzitter: Mevrouw Poleyn heeft het woord.

Mevrouw Sabine Poleyn: Ik heb nog een aantal bedenkingen. Ik heb zeker sympathie voor de inhoud van de vraag en de problematiek. Het is een grote uitdaging van scholen om jongeren te begeleiden in hun identiteits- of persoonlijkheidsontwikkeling. Het is inderdaad niet gemakkelijk voor een leerkracht, die daar voortdurend dag in dag uit met die leerlingen staat, om een veilige omgeving te creëren om dergelijke heel intieme zaken, waarop soms een taboe rust, ter sprake te brengen.

Daarom heb ik, zoals de minister weet, veel respect voor jeugdbewegingen als Chiro Zinderling en KAJ Tegenstroom, die bezinningsbegeleiding verzorgen en dat vaak op een andere locatie dan de school. Doordat dat in een andere context gebeurt, kan er over persoonlijkheid, identiteit en relaties worden gesproken en kan er dieper worden gegaan met de leerlingen, wat de leerkrachten zelf niet zullen kunnen. Daarom pleit ik ervoor dat, bijvoorbeeld via DynaMo2, niet alleen de thematische vakoverschrijdende eindtermen als milieu en burgerzin, maar ook persoonlijkheidsontwikkeling of identiteitsontwikkeling ruimte zouden kunnen krijgen. Dat is immers zo breed, maar tegelijk zo weinig concreet dat het op een andere manier niet gemakkelijk ingang vindt in het onderwijs.

Mijnheer de minister, ik heb sympathie voor dit probleem, maar ik weet niet zo goed wat het criterium is voor u of de overheid om te bepalen over welk thema op kosten van de overheid materiaal ter beschikking wordt gesteld aan alle scholen. Voor heel wat andere zaken, ook onderwerpen binnen de vakoverschrijdende eindtermen, wordt verwezen naar wat er al bestaat in de sector en beslist de overheid om geen materiaal te verspreiden. Wat is voor u het criterium? Wat is uw beleid ter zake? Wat is de taak van de overheid en wat is de taak van het middenveld? Ik vind het positief dat u die methodiek waarvan sprake is, zult verspreiden in alle scholen. Ik vind dat heel positief, zeker als het succesvol is.

Minister Frank Vandenbroucke: Maar vindt u het verkeerd?

Mevrouw Sabine Poleyn: Op zich niet, maar ik weet niet over welke onderwerpen u dat wel doet of niet doet. Met betrekking tot de meeste onderwerpen die hier naar boven komen, doet u dat niet. Ik vind het ook wel goed.

U mag dat gerust meer doen, maar misschien over meer thema's.

Minister Frank Vandenbroucke: Ik doe dat zelden. Het is eigenlijk uitzonderlijk. Ik heb het in dit geval gedaan, omdat ik het een goed initiatief vond. Het gaat over een thema dat vaak wat in de marge zit. Daarom ook verwelkom ik de vraag van de heer De Bruyn. Ik vind dat we dat op een openhartige wijze uit de marge moeten halen. Dat kunnen we doen door als overheid, als minister erop te wijzen dat dit interessant is, dat scholen daar waarschijnlijk mee te maken hebben, maar dat het thema tot nu toe wat in de marge zat, en door een voorbeeld van materiaal te geven. Dat doen we inderdaad niet zo vaak.

Ik weet wat u wilt zeggen. We lopen het risico een onduidelijke grens te krijgen tussen gevallen waarin de overheid in actie komt en gevallen waarin ze wat terughoudend blijft en de zaken overlaat aan het middenveld. Dat is een gevoelige grens, zeker voor een minister van Onderwijs, maar nu en dan mogen we iets wat uit de marge halen en enigszins uitzonderlijk iets rondsturen.

Als ik me goed herinner, heeft de vorige minister-president, de heer Leterme, tijdens een overleg met mij een getuigenis van Regine Beer rondgestuurd. Het gebeurt uitzonderlijk dat zoiets wordt opgestuurd naar alle scholen. Voor de rest rekenen we natuurlijk heel sterk op allerlei middenveldorganisaties.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van mevrouw Sabine Poleyn tot de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over de onbedoelde effecten van de lerarenopleiding

De voorzitter: Mevrouw Poleyn heeft het woord.

Mevrouw Sabine Poleyn: Mijn vraag gaat eigenlijk over de onbedoelde effecten van de hervorming van het decreet op de lerarenopleiding.

In het decreet van 13 juli 2006 betreffende de lerarenopleiding in Vlaanderen beperkten we het aantal keuzevakken van de bachelor voor de lerarenopleiding van drie tot twee. De bedoeling was om die vakken intenser te kunnen geven. We lezen dan ook in de memorie van toelichting bij het decreet van toen: "In de professionele bacheloropleidingen leraar secundair onderwijs moet het aantal onderwijsvakken van drie naar twee worden gebracht, om meer ruimte in het curriculum te maken voor inhoudelijke verdieping in de gekozen

onderwijs-vakken en voor aandacht voor onder meer gelijke kansen, zorg en taalvaardigheid.”

In de praktijk zou die vrijgekomen tijd echter niet worden gebruikt om vakken intenser uit te werken, maar heeft die wel een aantal andere onbedoelde effecten. Zo zouden de minder populaire vakken in het beroepssecundair onderwijs (bso) die vroeger derde keuze waren, minder worden gekozen. Het gevolg zou kunnen zijn dat er onvoldoende kandidaat-leerkrachten instromen voor die bepaalde vakken. Ik heb het dan over vakken als fysica of project algemene vakken in het bso. Het is belangrijk dat voldoende leerkrachten die opleiding volgen. Er is nu al een tekort. We moeten er dan ook voor zorgen dat dit tekort niet nog groter wordt.

Bovendien heeft de gekozen beleidsoptie gevolgen voor de tewerkstelling van de docenten en de organisatie van het lesrooster. Op een aantal departementen kan dat aanleiding geven tot onlogische tewerkstellingsvolumes.

Een ander gevolg is dat hogescholen niet vaak de financiële ruimte hebben om meer contacturen te organiseren. Er wordt dus meer zelfstandig werk verwacht, wat op zich positief is. De vraag is natuurlijk of de bedoelde verdieping wel via deze weg wordt bereikt.

Ik wil het ook nog even hebben over de stage. Het was een duidelijke keuze om meer stages in te voeren tijdens de opleiding. Enerzijds hebben we dus een gevoelige uitbreiding van het aantal stage-uren per student, anderzijds moet de student door de reductie van drie naar twee vakken, per vak meer stage-uren volgen. Dat vormt een probleem voor de populaire vakken. Men vindt immers niet voldoende stage-uren meer in de secundaire scholen voor vakken als geschiedenis, Engels en informatica. Dat is een bijkomende belasting voor de secundaire scholen.

Mijnheer de minister, bent u op de hoogte van de gevolgen van deze wijziging in het decreet op de lerarenopleiding? Bent u op de hoogte van nog andere onbedoelde effecten? Welke beleidsconclusies trekt u daaruit?

De voorzitter: Minister Vandenbroucke heeft het woord.

Minister Frank Vandenbroucke: Ik heb nog geen signalen ontvangen over het probleem dat u schetst. Ik weet dan ook niet of het om een geïsoleerd geval gaat dan wel om vrij algemeen verspreide verschijnselen.

Wat de algemene instroom in de geïntegreerde lerarenopleiding secundair onderwijs betreft – want over die lerarenopleidingen gaat uw vraag – zitten we volgens de voorlopige cijfers goed. Over alle opleidingen heen zaten we in de voorbije jaren gemiddeld aan iets meer dan 8700 studenten. Begin deze maand hadden we 9276 inschrijvingen geregistreerd. Dat is een duidelijke stijging, al wil ik daar toch voorzichtig mee zijn. In de loop

van het jaar zullen er immers ongetwijfeld nog studenten afhaken. Na het eerste semester zullen er wellicht ook uit andere opleidingen overstappen.

Die algemene instroom zegt uiteraard niet noodzakelijk iets over de evolutie van het aantal inschrijvingen voor een bepaald vak. Er was bij de reductie van drie naar twee onderwijsvakken inderdaad enige bezorgdheid over bepaalde ‘kleinere’, bij studenten klaarblijkelijk minder populaire vakken. Ik heb nog geen data over de evoluties op het niveau van de onderwijsvakken, maar we willen dat natuurlijk wel zo goed mogelijk opvolgen. Zo laten we dat vanaf dit academiejaar al registreren in de nieuwe databank hoger onderwijs.

Als zou blijken dat bepaalde onderwijsvakken daadwerkelijk minder gekozen worden dan andere, dan zou het inderdaad kunnen dat een hogeschool haar aanbod wil herschikken. Ik wil dat ook niet per se tegenhouden. Maar om te vermijden dat sommige vakken helemaal van de kaart zouden verdwijnen, hebben we in het decreet lerarenopleiding wel bepaald dat de expertisenetwerken en het regionaal platform de opdracht hebben om een strategie uit te tekenen voor het geheel van hun opleidingsaanbod. Dat houdt ook in dat de partners in een netwerk onderling afspraken kunnen maken over wie wat aanbiedt of om bepaalde onderwijsvakken samen te kunnen aanbieden enzovoort.

Dat de overgang van drie naar twee onderwijsvakken alleszins een verzwarende van elk onderwijsvak inhoudt, is voor mij zonneklaar. Hoe de opleidingen dat precies doen, behoort tot hun autonomie. Dat het gebeurt, staat echter buiten elke twijfel. Dat behoort nu net tot de kern van de hervorming. Als een opleiding enkel op papier de studiebelasting optrekt, dan gaat zij in de fout. Die fout zal haar bij de volgende visitatie- en accreditatieronde bovendien zwaar aangerekend worden.

Dat de hogescholen geen ruimte zouden hebben om het aantal contacturen uit te breiden, begrijp ik trouwens niet. Om de overgang van drie naar twee onderwijsvakken op een goede wijze te kunnen uitvoeren, hebben we in het decreet op de lerarenopleiding in een financiële ondersteuning voorzien. Die loopt op van 583.332 euro in 2008, over 1.049.999 euro in 2009, tot 1.400.000 euro in 2010 en volgende jaren.

Mevrouw Poleyn, als er signalen zijn dat een en ander toch niet loopt zoals bedoeld, dan moeten we natuurlijk ingrijpen. Maar ik kan op dit ogenblik niet uitmaken of u het hier over een geïsoleerd geval hebt, dan wel over vrij algemeen verspreide verschijnselen. En in het laatste geval moeten we dan nog bekijken of het om groeipijnen dan wel om meer structurele – maar alleszins onbedoelde – neveneffecten gaat. Ik weet wel dat we dit goed in de gaten moeten houden en tijdig ingrijpen, zo nodig vóór de decretaal voorziene evaluatie van

dit aspect van de hervorming van de lerarenopleidingen in 2012.

De voorzitter: Mevrouw Poleyn heeft het woord.

Mevrouw Sabine Poleyn: Ik dank u voor uw antwoord, mijnheer de minister. Ik heb deze signalen van meerdere scholen gekregen.

Ik ben blij dat u verwijst naar de nieuwe databank hoger onderwijs die meer overzicht moet bieden. Zullen die gegevens publiek zijn? Krijgt het parlement bijvoorbeeld een jaarlijks rapport? Hoe kunnen wij de gegevens consulteren?

Minister Frank Vandenbroucke: Ik durf daar niet zomaar op antwoorden. In zo'n databank zitten zeer veel individuele gegevens. De databank in haar geheel is niet publiek. Maar een andere kwestie is: wat kan men uit de databank halen? Evoluties in keuzes op een geaggregeerd niveau zou men er moeten kunnen uithalen. Ik kan me inbeelden dat u me daar over enige tijd een vraag over stelt. De hele databank gaan we niet openstellen, dat vraagt u ook niet. We moeten dat kunnen inschatten. Ik vermoed dat we dat in de loop van dit academiejaar 2008-2009 al zullen kunnen. Ik kan niet zeggen wanneer dat precies zal zijn.

Mevrouw Sabine Poleyn: Dan zal ik die vraag stellen.

Minister Frank Vandenbroucke: U kunt altijd mijn kabinet bellen voor de goede timing van uw vraag.

De voorzitter: Het incident is gesloten.
